

solute dicit bonum non dividi in hæc tria ut univocum, sed ut analogum, quod prius dicitur de bono honesto, deinde de delectabili, postremo de utili. Sed si loquamur de propria et rigorosa analogia, qua unum dicitur tale per denominationem ab alio, sic vera est analogia inter bonum utile et reliqua, quia bonum utile non est bonum, nisi per denominationem ab alio, quod per se bonum est et conveniens. Et hoc probat quoddam argumentum in superioribus factum, quod nulla res est bona per extrinsecam denominationem; est enim id verum de bono simpliciter, non tamen de bono secundum quid et analogice; nihil enim vetat huiusmodi bonum constitui per denominationem ab extrinseca bonitate. Hoc autem modo non videtur esse propria analogia inter bonum delectabile et honestum; nam bonum delectabile ex se et per se est simpliciter bonum, non per denominationem a bono honesto, sed ex sua extrinseca conformitate ac bonitate; cuius signum est, nam ablata omni honestate vera aut existimata, si manet aliqua delectatio, illa est per se bona et amabilis; ergo non denominatur bona per analogiam ad honestum.

29. Quapropter dici potest primo, hanc analogiam non esse æqualem in utroque bono, sed in bono utili esse propriam, in delectabili vero latius sumi ad indicandum esse bonum imperfectum comparatione boni honesti, non vero quod absolute et simpliciter bonum non sit, cum ex se et sine habitudine ad aliud habeat unde appetatur; sicut e contrario, dolor, qui delectationi opponitur, simpliciter malum est, quamvis non sit maximum malum, atque ita in Scriptura malum penæ simpliciter malum dicitur. Vel aliter dici potest, in utroque bono, utili et delectabili, esse analogiam, non tamen ejusdem modi; nam in bono utili est analogia attributionis, sumpta ab extrinseca forma, qualis est in sano, prout de medicina dicitur; sic enim dicitur medicina bona aut utilis, sicut dicitur sana. In bono autem delectabili salvari potest analogia, non quidem per extrinsecam denominationem, ut ratio supra facta probat, sed per intrinsecam habitudinem unius ad aliud, qualis reperitur in accidente respectu substantiæ. Sic enim delectabile bonum intrinsece supponit aliud bonum per se conveniens, in quo appetitus quiescat per delectationem; et ex natura sua ad hoc tantum instituta est delectatio, ut sit veluti quidam decor, et quasi condimentum quoddam alterius supe-

rioris boni. Et ideo imperfectus ordo est appetere operationem propter delectationem in ea sistendo, cum potius delectatio sit propter operationem amanda, sicut est instituta. Præsertim vero respectu hominis bonum delectabile, quod non habet honestatem adjunctam, non potest simpliciter bonum existimari, quia et majori privat bono, et non conducit ab bonum simpliciter hominis, quod est vivere secundum rationem, ut in simili dixit D. Thomas. Et hoc sensu dicunt aliquando Patres nihil esse bonum, nisi virtutem, ut patet ex Hieronymo, Isaïæ 41; et Ambros., 4 Officior., cap. 9.

30. *Quid bonum naturale, et quid morale.* — Tertio, intelligitur ex dictis alia divisio boni in bonum naturale et bonum morale, quæ, licet de bono in communi intelligi possit, quia bonum delectabile et utile etiam potest aut ^{esse} naturale esse, aut morale, proprie tamen datur, ^{et} solet de bono honesto, generatim sumptum, quod esse potest terminus ultimus appetitus tanquam per se conveniens. Bonum ergo morale idem est quod bonum honestum magis stricte sumptum, pro illo quod per se delectet, et est consentaneum naturæ rationali ut talis est; bonum autem naturale est illud quod per se est conveniens cuicumque naturæ. Dices, juxta hanc descriptionem etiam bonum morale esse bonum naturale, quia natura rationalis quædam natura est, et illi consentaneum bonum morale per modum formæ vel operationis. Respondetur primo, naturam sumi posse ut solum significat essentiam rei, et hoc sensu est verum omne bonum dici posse naturale, in quantum est conveniens alicui naturæ, vel in quantum habet perfectionem quam natura sua postulat, et hoc modo procedit objectio facta. Aliter vero sumitur natura, ut dicit non solum essentiam rei, sed etiam modum operandi, vel appetendi ex solo impetu naturæ et necessitate quadam; et in ordine ad naturam hoc modo acceptam, solet naturalis operatio a libera seu morali distingui; et in eodem sensu datur divisio boni in morale et naturale; nam bonitas et perfectio rei ex operatione potissimum dignoscitur, vel interdum etiam per illam consummatur, et ideo juxta diversos modos operandi sumpta est divisio boni in naturale et morale. Dicitur ergo bonum naturale, quod est consentaneum cuicumque naturæ, secundum id quod naturaliter est, vel naturaliter operari potest; bonum autem morale est, quod est consentaneum rei, ut

libere operatur; mos enim, unde morale dictum est, in libera operatione consistit, ut constat.

31. Quamvis ergo bonum naturale et morale convenient in hoc, quod utrumque est per se conveniens alicui rei, seu naturæ (hæc enim ratio excludi non potest ab eo bono, quod per se et simpliciter tale est), differunt tamen, quia bonum naturale præcise respicit naturam ut sic, seu ut naturaliter operantem; bonum autem morale respicit illam, ut elevatur ad modum operandi libere, quod propriissime illi competit ut rationalis est, et ideo dicitur bonum morale consentaneum naturæ rationali, ut talis est, tam in gradu quam in modo operandi. Unde fit ut bonum morale præcipue consistat in operatione libera; convenit autem suo modo etiam proprio objecto ejus, quatenus honestum est, et virtuti, quæ est principium ejus. Quomodo dixit Aristoteles, 2 Ethic., cap. 6, *virtutem esse, quæ bonum facit habentem, et opus ejus bonum reddit.* Quid autem in his omnibus sit bonitas moralis, quatenus moralis, vel quid addat hæc denominatio ipsi bonitati, non ad hunc locum, sed ad philosophiam moralem spectat, et tractatur a Theologis in 1. 2, quæst. 18.

32. Quarto, possunt facile ex dictis declarari aliæ divisiones boni, quæ materiales potius sunt ex parte rerum, quæ bonæ denominantur, quam formales ex parte ipsius bonitatis seu convenientiæ. Sic dividitur bonum in bonum transcendens, et bonum de genere qualitatis, a D. Thom., quæstione 9 de Potentia, articulo septimo, ad quintum. Hæc enim divisio non datur secundum diversas rationes formales boni, sed secundum eandem, magis vel minus contractam. Nam bonum transcendens dicit in communi perfectionem rei convenientem, præsertim illam quam unaquæque res habet per entitatem suam, ut sequente sectione declarabitur. Bonum autem de genere qualitatis dicit perfectionem quam res habet per qualitatem aliquam suæ naturæ convenientem, quomodo etiam posset distingui bonum de genere quantitatis; magis autem solet attribui qualitati, quia perfectio creaturæ maxima solet qualitibus consummari.

33. *Bona corporis, animæ et fortunæ quæ.* — Bonum laudabile et honorabile quod. — Rursus dividi solet bonum, in bonum corporis et animæ, et extrinsecum, quod fortunæ bonum appellari solet, ut patet ex Aristot., 1 Ethic., c. 8, qui rursus, c. 12, bonum dis-

tinguit in laudabile et honorabile. Quæ divisio a posteriori sumpta videtur ex effectu et quasi præmio bonitatis, et non videtur exhaustivè omnia bona; nam bonum delectabile ex se neque honorabile est, neque laudabile, nisi in quantum vel utile est, vel cum honestate est conjunctum, aut illam comitatur et ad illam juvat. Bonum igitur honestum proprie honorabile est, quatenus propter se est expetibile; laudabile autem, ut Aristoteles superius vult, dicitur bonum, ut ad aliud refertur. Unde communiter dici solet, utilia bona esse laudabilia, quod intelligendum videtur cum præcissione quadam; nam illa ut sic sunt laudabilia tantum; alia vero sunt etiam honorabilia; nam honestum bonum etiam dignum est laude, non tamen sola, verum etiam honore; utrumque igitur bonum laudabile est, alterum vero etiam honorabile, atque ita est intelligenda divisio.

34. *Bonum quod simpliciter, quod vero secundum quid.* — Præterea dividi solet bonum in bonum simpliciter et bonum secundum quid. Quæ divisio variis modis intelligi potest; nam primo potest ad tria membra superius posita applicari; ex quibus bonum honestum, ut diximus, est bonum simpliciter; alia vero tantum secundum quid. Secundo potest attribui bono transcendentem, quatenus absolute dicitur de ente, ut in se bonum est. Idque duobus modis: unus est, ut illa membra referantur ad totam latitudinem entis et boni ut sic, quo sensu bonum simpliciter dicitur illud, quod totam entis bonitatem et perfectionem in se continet; bonum vero secundum quid, est illud quod ex parte tantum bonum est. Atque hoc modo solus Deus est bonum simpliciter; omnis vere creatura est bonum tantum secundum quid. Quomodo intelligi potest illud Marci 10: *Nemo bonus, nisi solus Deus*, qui etiam solus hæc ratione dicitur esse summum bonum. Atque in hoc sensu coincidit hæc divisio cum alia, qua utuntur Theologi ex Dionysio, de Divin. nomin., c. 1 et 4, et August., 8 de Trinit., c. 3, et Boetio, 1. de Hebdom., c. 2, dividentes bonum in bonum per essentiam, et per participationem. Nam bonum per essentiam est bonum simpliciter; est enim ipsa essentia bonitatis, quæ in cætera omnia pro uniuscujusque captu radios bonitatis emittit, ut ait Dionysius; unde in se essentialiter includit quicquid ad rationem boni et perfecti pertinere potest, quod est Dei proprium, et ideo solus ipse, et est bonum per essentiam, et

bonum simpliciter ac summum; alia vero sunt bona secundum quid et per participationem.

35. Alter sensus illius divisionis est, ut membra non referantur ad totam latitudinem entis, sed ad determinatum genus vel speciem, et hoc modo ad omnia genera vel species entium potest divisio applicari, et bonum simpliciter dicitur illud ens quod habet omnem perfectionem sibi debitam in suo ordine; bonum autem secundum quid, erit quod aliquid perfectionis debitæ habet, et aliquid ei deest. Et hoc modo substantia creata non est bona simpliciter, nisi sit debitis accidentibus affecta; neque accidens est bonum simpliciter, nisi habeat intensionem debitam, vel aliam similem perfectionem. Atque hoc modo dixit Dionys. supra: *Bonum est ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu.*

36. *Quæ perfectio simpliciter simplex, quæ secundum quid.*—Tertio potest intelligi in ea partitione dividi bonum, prout est alteri conveniens, et potest etiam referri vel ad ens ut sic, vel ad determinatum ens. In priori sensu coincidit fere illa divisio cum alia, quam tradunt Theologi, dividentes perfectionem in perfectionem simpliciter simplicem, et perfectionem secundum quid, cum Anselmo, in Monolog., cap. 14. Bonum ergo seu perfectio simpliciter dicitur illa, *quæ in individuo entis melior est ipsa, quam non ipsa*, id est, quæ in genere entis talem perfectionem dicit, ut nullam majorem vel æqualem excludat. Perfectio autem secundum quid seu in certo genere est, quæ, licet bonitatem aliquam afferat, tamen cum alia majori vel æquali repugnat, vel imperfectionem aliquam habet admistam, ut sunt perfectiones omnes creaturarum prout in eis sunt. In posteriori autem sensu eadem fere proportione applicari poterit divisio ad quodlibet genus entis; nam unicuique rei illud est bonum simpliciter, quod bonitatem aliquam illi affert, et majorem, vel æqualem non secludit; sic est bonum igni esse calidum, et homini esse temperatum; si vero afferat aliquam bonitatem, excludat tamen majorem, cujus illa res esset capax, non erit bonum simpliciter, sed secundum quid; sic esse nigrum, quamvis in se aliquod bonum sit homini habenti illud, non est tamen simpliciter bonum, quia excludit esse album, quod est homini melius. Hoc autem sensu, *simpliciter et secundum quid* solum distinguuntur tanquam magis et minus perfectum, quo sensu etiam sensibilia bona di-

cuntur secundum quid respectu spiritualium, et temporalia respectu æternorum.

SECTIO III.

Quodnam bonum sit quod cum ente convertitur tanquam passio ejus.

1. *Dubitandi rationes.*—Ratio difficultatis est, quia aut bonum sumitur pro eo quod in se bonitatem seu perfectionem habet, aut pro eo quod est conveniens alteri; neutre autem modo videtur bonum cum ente converti, ut passio ejus; ergo. Minor probatur quoad priorem partem de bono absolute sumpto, primo, quia relationes reales sunt entia, et tamen ex sententia multorum bonæ non sunt, quia nullam perfectionem habent. Secundo, quia res mathematicæ veræ res sunt, et tamen, teste Aristot., 3 Metaph., non sunt bonæ. Tertio, quia materia prima est aliquo modo ens, et tamen bona non est, quia sicut actualitatem non habet, ita nec perfectionem. Quarto, essentialiter rerum creaturarum sunt aliquo modo entia realia, cum non sint nihil, et tamen bonæ non sunt, quia seclusa existentia perfectionem non habent, unde nec sunt appetibiles, nisi in ordine ad esse. Quinto, addere possumus, multas esse res quæ carent modo et ordine debito naturæ suæ, quæ proinde bonæ dici non poterunt, cum bonum consistat in modo, specie et ordine, ut ait August., lib. de Nat. boni, c. 3 et 4. Altera vero pars minoris probatur primo ex omnibus adductis, quia, quod in se perfectionem non habet, neque alteri poterit esse bonum, ut relatio, verbi gratia, si in se non dicit perfectionem, nihil conferre poterit ad bonitatem ejus, cui inest. Secundo e contrario objicere possumus, quia bonum, prout dicitur hoc modo conveniens, non tantum de entibus, sed etiam de non entibus dici potest, quomodo Matth. 27 dicitur de Juda: *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*; ipsum ergo non esse vel non nasci, quatenus conveniens esse potest ad majora mala impedienda, bonum a Christo appellatur. Et in moralibus non solum implere præceptum, sed etiam non agere prohibitum, bonum censetur, et conveniens homini; ergo bonum sub hac ratione non potest esse passio entis, cum latius pateat quam ens. Et confirmatur tandem, nam bonitas, quæ est passio entis, solum est una in uno ente; at vero convenientia unius entis ad aliud non est una, sed multiplex, et diversarum rationum;

ergo non convertitur hæc bonitas cum ente tanquam passio ejus.

2. *Aliquorum sententia.*—Supponenda est distinctio superius tradita de bono, prout absolute dicitur de re, quatenus in se bona est, vel quatenus dicitur bona alteri, seu respectu alterius. De his enim variæ sunt opiniones. Quidam enim existimant bonum transcendens prout est passio entis, sumi posteriori modo sub ratione convenientis alteri, quod sentiunt Hervæus, Capreol. et Durand. supra, non tamen declarant quomodo bonum ut sic cum ente convertatur. Et ideo alii hanc sententiam rejiciunt propter argumenta superius insinuata, qui consequenter sentiunt, bonum sub posteriori acceptione esse plus quam transcendens, eo quod non solum entia, sed etiam non entia transcendat. Quo fit ut juxta hanc sententiam duplex sit bonum; aliud quod sit proprietas entis quarto modo; aliud vero quod sit proprietas secundo modo, quia convenit omni enti, sed non soli.

Questionis resolutio.

3. *Bonum semper in ente fundatur.*—Dicendum tamen censeo, bonum proprie dictum semper supponere vel includere ens, seu fundari in ente, ideoque non posse bonum, sub quacunque prædictarum rationum, latius patere quam ens. Hæc conclusio sumitur ex Aristotele, 1 Ethic., c. 6, dicente, *bonum dividi per omnes categorias, sicut ens*; et ex D. Thoma, 1 par., quæst. 5, art. 5, ubi ait, *rationem entis esse priorem ratione boni*. Et hoc ipsum significare voluit q. 21 de Verit., art. 2, cum dixit, *bonum transcendens fundari in esse*. Et ratio est, quia bonum, sive significet id quod in se bonum est, sive quod est bonum alteri, includit intrinsece in conceptu suo perfectionem, nam bonum et perfectum idem sunt; sed non potest intelligi perfectio vera sine entitate, nam quod entitatem non habet, nihil est. Quod autem est nihil, quomodo dicere potest, vel includere perfectionem? Præterea, de eo quod est in se bonum, nullus dubitat, propter rationem factam, quin debeat esse ens; hinc autem recte colligitur, etiam illud, quod est verum bonum alteri, debere esse ens; ergo bonum sub utraque ratione includit rationem entis, et non potest alicui convenire, quod non sit ens. Minor declaratur primo, quia quod in se perfectionem non habet, non potest esse alicujus perfectio. Secundo, quia

bonum ut conveniens dicit ordinem ad existentiam; nihil enim censetur conveniens nisi ut existens, vel in ordine ad existendum; quod autem existit, vel existere potest, est ens; ergo bonum ut conveniens includit vel supponit ens. Tertio, quia ea, quæ reputantur convenientia alicui, cum tamen non sint entia, sed potius privationes aut negationes entium, revera non sunt bona, et eo modo quo interdum bona appellantur, quatenus appetibilia sunt, etiam dicuntur quodammodo entia; ergo æqua est utriusque ratio. Declaratur minor quoad priorem partem, quia id, quod dicitur conveniens tanquam privatio, revera non est bonum, sed carentia alicujus mali, si præcise in privatione sistatur; carentia autem mali ut sic non est bonitas, nisi aliud addatur. Sicut etiam in moralibus aliud est declinare a malo, aliud facere bonum, et non agere malum non est virtus aut bonum, nisi includat positivam voluntatem non agendi malum. Sic ergo est in naturalibus; carere enim calore proprie non est bonum aquæ, sed est carentia mali, seu inconvenientis, et conditio quædam necessaria, ut suam bonitatem ac perfectionem habere possit. Quocirca, si convenientia in hac amplitudine sumatur, non est idem bonitas et convenientia, etiam prout bonitas dicitur de eo quod est bonum alteri; sed bonitas dicit entitatem seu perfectionem ut convenientem alicui, et ideo, quod est conveniens solum per modum privationis, revera non est bonum, vel (ut probemus alteram partem minoris), si hujusmodi privationes convenientes rebus denominari possunt bonæ, eodem modo vocari possunt entia. Nam, ut in superioribus, ex doctrina Arist. et D. Thomæ notavimus, ens interdum dicitur, quod revera habet esse, interdum vero quod per modum entis vere prædicari potest, quomodo dicitur homo esse cæcus, vel cæcitas esse in homine. Propter hanc ergo umbram entis fit, ut tale ens, si sit conveniens alicui, bonum ei appelletur; semper ergo bonum proportionem servat ad ens, neque universalius quam illud extenditur.

4. *Bonum et ens mutuo se inferunt.*—Dico secundo: omne verum ens in se bonum est, seu bonitatem aliquam habet sibi convenientem; atque ita fit ut bonum absolute dictum cum ente convertatur. Circa hanc conclusionem referri potest Manichæorum et Priscilianistarum error; illi enim dixerunt, esse quasdam creaturas ex se malas, et a quodam

principio summe malo procreatas, ut late referunt Nicephorus, lib. 6 Histor., cap. 31; et Euseb., lib. 7, c. 28; et fusius Augustinus, tom. 6, lib. de Hæres., hæresi 46, et innumeris opusculis contra Manichæos; et D. Thom., 1 part., quæst. 48 et 49, et 3 cont. Gent., c. 7 et 8; et Leo Papa, epist. 93, ad Thuribium, specialiter contra Priscillianistas definit. Idem Concil. Brachar. I, cap. 7 et 8; et ex divina Scriptura facile convinci potest; nam, Genes. 1, de singulis divinis operibus dicitur: *Et vidit Deus quod esset bonum*; de omnibus vero simul jungitur: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona*. Ecclesiast. 3: *Cuncta fecit bona in tempore suo*. 1 Timoth. 4: *Omnis creatura Dei bona est*. Ratio conclusionis est, quia omne ens reale necessario habet aliquam perfectionem, qua in suo esse constituitur, quæ in re nihil aliud est quam ipsamet entitas, qua perficitur; ipsa enim entitas rei, vel forma, materia, aut natura, quibus res in suo constituitur, dicuntur perfectiones rei, quia illis perficitur in suo esse. Sicut ergo intelligi non potest ens reale, quod sua entitate non constet seu constituatur, ita intelligi non potest sine perfectione reali, qua perficitur; perfectio autem, et bonitas, qua res in se bona dicitur, idem sunt.

5. Potest autem hæc perfectio in creaturis esse vel essentialis seu intrinseca (sub qua ipsum esse comprehendo), vel accidentalis. Prior est inseparabilis ab unoquoque ente, si in suo actuali esse conservetur. Posterior vero sæpe potest separari. Denominatio igitur boni, quæ omni enti necessario convenit, illa est quæ a perfectione intrinseca et essentiali desumitur; prout vero sumi potest a perfectione accidentali (sub hac ratione includendo quicquid ex natura rei distinguitur ab essentia rei, et entitate actuali), sic non est necesse, omne ens creatum esse bonum, id est affectum omni perfectione sibi possibili aut debita. Atque ita fit, bonum priori ratione sumptum converti cum ente; ostendimus enim omne ens esse bonum, nihilque esse vere bonum, nisi quod vere est. Sequitur deinde, bonum sub eadem ratione sumptum, esse aliquo modo passionem, seu proprietatem entis, quia et cum illo convertitur, et secundum rationem illud supponit, et ab eo aliquo modo distinguitur secundum formalem rationem a nobis conceptam et significatam. Et ideo dixi esse aliquo modo passionem, quia non est passio in eo rigore, in quo

passio requirit distinctionem aliquam ex natura rei a suo subjecto, sed solum, ut dicitur de quolibet attributo, secundum rationem distincto ab eo cui attribuitur, ut superius declaratum est, tractando de passionibus.

6. *Omne ens alteri conveniens.* — *Inductio in omnibus gradibus entium.* — Dico tertio: omne ens etiam est bonum respectu alicujus, id est alicui conveniens; quocirca etiam bonum, sub ratione convenientis sumptum, cum ente convertitur, et est attributum seu passio ejus. Prior pars probatur primo inductione; nam imprimis omne ens accidentale est bonum alicui substantiæ. Quia, licet interdum alicui subjecto non sit conveniens, ut calor aquæ, nunquam tamen potest accidens non dicere habitudinem et aptitudinem ad aliquod subjectum, quod bene et convenienter afficiat secundum aliquam rationem, vel propriam, vel communem; sic enim calor, quamvis non sit bonus aquæ, est tamen bonus igni, et quamvis non sit bonus aquæ, ut aqua est, est tamen bonus aquæ ut ens naturale vel materiale est. Et judicium erroneum intellectus, quamvis, ut erroneum est, non sit conveniens intellectui, tamen, ut est judicium seu representatio quædam talis objecti, est conveniens intellectui, ut est in potentia ad actum secundum, et ad intellectualem representationem, et idem est de actibus voluntatis, quantumvis quidam eorum intrinsece mali esse videantur. Rursus substantiæ creatæ compositæ ex materia et forma ita se habent, ut et materia sit conveniens formæ et forma materiæ, et unio earum similiter sit utrique conveniens, et consequenter totum ipsum non solum sibiipsi conveniens sit, sed etiam singulis partibus. Unde fit ut qualibet pars naturaliter appetat totius conservationem plus quam conservationem suiipsius, ut notavit D. Thomas, 2. 2, q. 26, art. 1. Atque hic modus convenientiæ extendi potest ad omnem substantiam creatam, quatenus est aliquo modo composita, vel ex natura et aliquo modo seu termino substantiali, vel ex ipsamet et suis accidentibus, quibus ipsa bona est et conveniens.

7. In substantia autem simplicissima, quæ est Deus, non reperitur proprie intra ipsam hic modus convenientiæ, qui intelligitur esse unius rei ad aliam, aliquo modo in re distinctam, sed per summam identitatem et simplicitatem est Deus conveniens sibiipsi, et natura ejus est conveniens suæ personæ, et personalitas ipsi naturæ; sed hæc convenientia

potius est secundum eam rationem, qua red- dicitur in se bona et perfecta, quam secundum eam qua dicitur esse alicui conveniens. Quanquam dubitare posset Theologus, an, supposita in Deo Trinitate personarum cum unitate in essentia, possit vere una persona dici bonum alterius, seu conveniens alteri, non tantum ratione essentiæ, in qua sunt simplicissime unum, sed etiam ratione proprietatum in quibus distinguuntur. Non enim videtur inconveniens concedere, unam personam esse rem convenientem alteri, non ut formalem perfectionem ejus, sed ut principium principiato, vel ut terminus dici potest conveniens relationi, vel existentia unius relativi potest dici conveniens alteri correlativo, et societas plurium personarum potest existimari singulis conveniens, in quibus omnibus nulla imperfectio denotatur, nec dependentia, sed solum necessaria coexistentia trium personarum in una essentia. Sed hoc Theologis relinquamus.

8. Respectu vero creaturarum Deus est summum bonum maxime conveniens illis, non ut bonitas formalis earum. Quomodo quidam errarunt existimantes, omnes res creatas esse bonas bonitate divina, quod est manifeste falsum, quia divina bonitas non potest esse forma creaturis inhærens, aut cum eis in compositionem venire, ut eas formaliter bonas constituat. Neque etiam creaturæ esse aut dici possunt bonæ per solam denominationem extrinsecam a bonitate Dei, quia, sicut in se habent proprium esse distinctum ab esse Dei, licet ab illo participatum, ita in se habent propriam bonitatem et perfectionem distinctam a bonitate divina, ab illa vero manantem et participatam. Est ergo Deus bonum conveniens omnibus creaturis in genere efficientis et finis; nam ab illo bono omnis creaturæ bonitas profluit ac pendet, et in illius boni consecutione, vel alicui imitacione, summa perfectio creaturæ consistit. Et hoc modo dixit Augustinus, 8 de Trinit., cap. 3, *Deum esse bonum omnis boni*. At vero e contrario, creaturæ non possunt dici convenientes Deo eo modo, quo ipse est conveniens illis, scilicet tanquam bonum eis commodum, et bonitatem eis communicans; sed tamen dici possunt convenientes Deo tanquam opera decentia ipsum, et consentanea bonitati et sapientiæ ejus; sic enim cælos dicimus esse opus Deo dignum, eique conveniens, sicut dicimus imaginem recte depictam, esse opus conveniens tali artifice. Quo sensu posset ex-

poni illud Genes.: *Vidit Deus quod esset bonum*, id est, convenienter dispositum et fabricatum, prout talem opificem decebat.

9. Atque ad hunc modum intelligi facile potest, quod una res vel substantia, etiam supposito distincta, sit bonum alteri conveniens, quod in creaturis etiam intueri licet; est enim una creatura conveniens alteri, vel quia aliquo modo confert ad esse, vel ad perfectionem, aut pulchritudinem ejus. Vel ad communicandum bonitatem suam, quam a Deo habet participatam, suasve actiones exercendas. Non potest ergo excogitari ens aliquod verum et reale, quod non sit aliquo modo conveniens alicui. Unde ratio generalis reddi potest, quia omne ens est in se aliquo modo bonum et perfectum; omne autem bonum, non solum sibiipsi conveniens est, sed etiam est alicui conveniens, vel ut sese illi communicet aliquo modo, vel saltem ut ab illo fiat, et ad aliorum commodum, vel saltem ad universi pulchritudinem, et aliquale complementum ordinetur. Atque hac ratione nullum est ens, quod non possit sub objectum voluntatis cadere tanquam conveniens alicui, seu ad aliquem finem. Sic igitur constat, bonum, etiam ut dicitur rationem convenientis, converti cum ente, quia ostendimus, omne id, quod vere ac positive conveniens est, esse ens, et e contrario omne verum ens esse aliquo modo conveniens. Atque hinc tandem concluditur, bonum etiam sub hac ratione inter passiones entis posse numerari, quatenus est quoddam generale attributum entis, quod non est omnino synonymum illi, sed aliquid ultra rei entitatem connotans seu includens, ut sect. 1 declaratum est.

10. *Bonitas honesta naturalis, bonum transcendens præcipue constituit.* — Dico quarto: bonum transcendens potissime sumptum videtur a bonitate honesta, non in genere moris, sed naturæ. Quamvis etiam possit abstracte et generalim dici a bonitate, ut ab omnibus abstrahit. Declaratur, nam si ens dicatur bonum in se, ea denominatio ex eo sumitur quod in se habet perfectionem sibi convenientem; hæc autem convenientia pertinet ad honestatem naturalem, quatenus omne hujusmodi bonum est per se appetibile, saltem ab eo cuius est bonum et perfectio. Unde ortum est illud axioma: *Amabile bonum, unicuique autem proprium*. Est autem satis verisimile, bonum transcendens primario sumptum esse ex habitudine seu denominatione, qua unumquodque ens habet in se aliquam perfectionem si-